

STOYAN KRASDEV v. Bulgaria (№ 1009/12)

Текст неофіційного перекладу рішення:

Обставини справи

Справа стосувалася скарги заявника на неможливість отримати компенсацію за незаконне тримання його в дисциплінарному ізоляторі.

У серпні 2009 року, відбуваючи трирічний строк позбавлення волі, заявник посварився з іншим ув'язненим в умовах зростання конфліктних ситуацій у в'язниці. З метою уникнення подальших заворушень та гарантування загальної безпеки затриманих керівництво в'язниці зобов'язало перевести заявника до іншої в'язниці та помістити в одиночну камеру строком на 14 днів.

Заявник оскаржив дисциплінарний наказ проти себе в судовому порядку; рішенням суду вимоги заявника було задоволено у зв'язку з порушенням відповідних положень.

Однак остаточними рішеннями у червні 2011 року адміністративні суди його подальші вимоги про отримання компенсації відхилили. Національні суди, по суті встановили відсутність доказів, що обґрунтовують твердження заявника про значні порушення та страждання.

Посилаючись на пункт 5 статті 5 Конвенції, заявник стверджував, що не зміг отримати компенсацію за незаконну ізоляцію, зазначивши, що такі дії становили подальше позбавлення волі разом із призначеним покаранням у виді позбавлення волі на певний строк.

Оцінка Суду

У частині застосовності статті 5 Конвенції та прийнятності заяви Суд визнав, що основним питанням, яке він повинен вирішити щодо скарги заявника, є те, чи не становило його поміщення до камери-одиночки протягом 14 днів окремого позбавлення волі для цілей статті 5 Конвенції, а отже, чи застосовується пункт 1 статті 5 Конвенції. Лише у випадку, якщо пункт 1 статті 5 Конвенції буде визнано застосовним, до скарги заявника буде застосовним пункт 5 статті 5 Конвенції. Однак він вважає, що це питання тісно пов'язане із суттю скарги заявника (див. аналогічний підхід у справі *Munjaz v. the United Kingdom*, заява № 2913/06, рішення від 17 липня 2012 року, пункт 61 та *Kasparov v. Russia*, заява № 53659/07, рішення від 11 жовтня 2016 року, пункт 30) (пункт 31 рішення).

Для встановлення, чи була особа «позбавлена свободи» у розумінні статті 5 Конвенції, Суд неодноразово повторював, що відправною точкою повинна бути конкретна ситуація особи і що необхідно враховувати цілий ряд критеріїв, зокрема тип певного заходу, його тривалість, наслідки та спосіб його виконання (див., серед іншого, *De Tommaso v. Italy* [ВП], заява № 43395/09, рішення від 23 лютого 2017 року, пункт 80; *Austin and Others v. the United Kingdom* [ВП], заява № 39692/09 та 2 інших, пункт 57, ЄСПЛ 2012 року; *Guzzardi v. Italy*, рішення від 6 листопада 1980 року, пункт 92, серія А № 39, та

Mogoş v. Romania (ухв.), заява № 20420/02, рішення від 6 травня 2004 року). Відмінність між позбавленням свободи та її обмеженням полягає в ступені або інтенсивності, а не в характері чи суті (див. справу *De Tommaso*, згадана вище, пункт 80; *Austin* та інші, згадана вище, пункт 57) (пункт 36 рішення).

Варто визнати, що при визначенні, чи мало місце порушення прав, гарантованих Конвенцією, часто необхідно не лише враховувати зовнішній вигляд та використані формулювання, а й зосереджувати увагу на реальній ситуації (див. стосовно пункту 1 статті 5 Конвенції *Van Droogenbroeck v. Belgium*, рішення від 24 червня 1982 року, пункт 38, серія А, № 50). Важливо зазначити, що характеристика, яку надала держава у цій ситуації, або відсутність такої характеристики не може вирішально вплинути на висновок Суду щодо існування підстав для позбавлення волі (див. *Creangă v. Romania* [ВП], заява № 29226/03, рішення від 23 лютого 2012 року, пункт 92) (пункт 37 рішення).

Суд підкреслив, що, як зазначив Уряд, не існує загального правила, згідно з яким або поміщення в одиночну камеру для ув'язнених, або примусова ізоляція *per se* становить подальше позбавлення волі (див. справу *Munjaz*, процит. вище, § 65). Суд не виключав можливості того, що заходи, вжиті у в'язниці, можуть свідчити про втручання у право на свободу у виключних випадках. Однак, як правило, дисциплінарні заходи, накладені офіційно чи неофіційно, які впливають на умови тримання у в'язниці, не можуть бути розглянуті як позбавлення волі (див. *Bollan v. the United Kingdom* (ухв.), № 42117/98, ЄСПЛ 2000-V). Такі заходи за звичайних обставин мають розглядатися як модифікація умов законного тримання під вартою, а отже, вони виходять за межі пункту 1 статті 5 Конвенції (там само) (пункт 38 рішення).

Для того, щоб встановити, чи мало у цій справі місце позбавлення волі, Суд повинен дослідити обставини справи заявника та оцінити тип, тривалість, наслідки і спосіб вжиття відповідного заходу. Суд вважав, що такі критерії мають застосовуватися зі значною силою при вирішенні питання того, чи особа, яка вже позбавлена волі, була піддана ще одному позбавленню волі чи лише додатковому обмеженню його свободи (див. *Munjaz*, процит. вище, пункт 67) (пункт 39 рішення).

Безперечно, у цій справі заявник відбував покарання на підставі вироку суду. Так само безсумнівним є те, що після 25 лютого 2009 року йому не дозволяли працювати за межами в'язниці, і він відбував покарання за «загальним режимом ув'язнення» з усіма обмеженнями, які це спричинило (пункт 40 рішення).

У цій справі у частині виду затримання Суд зазначив, що оскаржуваний наказ від 12 серпня 2009 року не передбачав зміни правових підстав для позбавлення волі заявника. Натомість це був дисциплінарний захід, призначений заявникові під час ув'язнення, куди він був переведений для продовження відбування законно призначеного трирічного строку покарання. Наказ було прийнято в умовах зростання конфліктних ситуацій та фізичної сутички у в'язниці, у якій брав участь заявник, і однією з цілей наказу було забезпечити безпеку всіх ув'язнених осіб (див. пункти 7–9 рішення) (пункт 48 рішення).

Щодо тривалості тримання під вартою, а саме 14 днів, Суд повторив, що такий факт по суті не є вирішальним (справа *Munjaz*, згадана вище, пункт 71) (пункт 49 рішення).

Що стосується наслідків, яких заявник зазнав унаслідок ув'язнення, Суд зазначив, що глибокі порушення та страждання, про які заявник стверджував, не були враховані адміністративними судами, які розглядали відповідні вимоги (див. пункт 18 рішення). У зв'язку із цим Суд визнав доречним те, що на той час заявник відбував покарання у в'язниці за «загальним тюремним режимом» і протягом декількох місяців постійно перебував у місці позбавлення волі після встановлення заборони працювати за межами в'язниці або іншим чином залишати в'язницю (див. пункт 6 рішення) (пункт 50 рішення).

Зрештою, найважливіший висновок Суду щодо того, як була застосована ізоляція заявника. Суд зазначив, що умови перебування в дисциплінарному ізоляторі, в якому його тримали протягом 14 днів, були явно суворішими порівняно з тими, що застосовуються за «загальним режимом ув'язнення» (див. пункти 23 і 22 рішення). Насправді умови, в яких перебував заявник у камері, були схожими з умовами перебування, які застосовувались за «особливим режимом ув'язнення» до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі (див. пункт 23 рішення), що були предметом розгляду Судом за статтею 3 Конвенції (див., серед іншого, *Harakchiev and Tolunov v. Bulgaria*, заява № 15018/11 та 61199/12, ЄСПЛ, 2014). Його утримували в тій частині в'язниці з посиленими обмеженнями на пересування, зобов'язанням брати їжу в камеру та встановленими заборонами дивитися телевізор або слухати радіо протягом 14 днів. Хоча, ураховуючи всі обставини цієї справи, Суд не був переконаний, що такі розбіжності свідчили про щось більше, ніж варіативність режиму та умов, у яких заявник перебував під час відбування покарання (пункт 51 рішення).

Водночас Суд не переконаний у тому, що існувала велика різниця між остаточними свободами, доступними заявникові під час відбування покарання за «загальним режимом ув'язнення» та під час подальшого перебування в ізоляторі, так само, як і у в'язниці. Ситуації ув'язнення в умовах ізоляції, подібні до обставин цієї справи, систематично були предметом розгляду Судом згідно зі статтею 3 Конвенції і в справах, що стосуються більш тривалого строку перебування у в'язниці відповідно до вимог ізоляції, що становить значний обсяг усталеної практики Суду (див. *Simeonovi v. Bulgaria* [ВП], no. 21980/04, §§ 85–91, 12 травня 2017 року; *Savičs v. Latvia*, no. 17892/03, § 130, 27 листопада 2012 року; *Manolov v. Bulgaria*, no. 23810/05, §§ 41, 42 та 45, 4 листопада 2014 року; *Halil Adem Hasan v. Bulgaria*, no. 4374/05, § 52, 10 березня 2015 року, та *Radev v. Bulgaria*, no. 37994/09, § 48, 17 листопада 2015 року) (пункт 52 рішення).

Ураховуючи зазначене вище, Суд визнав, що ізоляція заявника не мала наслідків для відповідності умовам його позбавлення волі вимогам статті 5 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, *Lavents v. Latvia*, заява № 58442/00, рішення від 28 листопада 2002 року, пункт 64). Отже, тримання заявника в ізоляторі не означало подальшого позбавлення волі в розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції. Тому пункт 1 статті 5 Конвенції не застосовувався у частині тримання заявника в дисциплінарному ізоляторі для відбування покарання.

Суд виснував, що оскільки стаття 5 Конвенції у цій справі не застосовується, то порушення пункту 5 статті 5 Конвенції в ній не було.

Висновок

Відсутність порушення пункту 5 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 6 жовтня 2020 року і набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.